

XALQARO BAHOLASHNING PISA DASTURI VA UNGA O'QUVCHILARNI TAYYORLASH

*Haydarova Nafisaxon Mirzavaliyevna,
Farg'ona viloyati Furqat tumanidagi
Kasb –hunar maktabining kimyo fani o'qituvchisi*

Annotatsiya: Ushbu maqolada PISA xalqaro baholash dasturi to'g'risida umumiy ma'lumotlar, xalqaro baholash dasturlari asosida o'tkaziladigan test jarayoniga qo'yiladigan talablar berilgan bo'lib, keng jamoatchilik ta'lim muassasalari rahbarlari, o'qituvchilar, o'quvchilar va ularning ota-onalari uchun mo'ljallangan ma'lumotlar berilgan.

Kalit so'z: PISA xalqaro baholash dasturi, bilim, malaka va ko'nikma, TIMSS dasturi.

Mamlakatimiz innovatsion taraqqiyot yo'lida shiddat bilan rivojlanib borayotgan bir davrda kelajagimiz davomchilari bo'lgan yoshlarni har tomonlama qo'llab-quvvatlash, ularning bilim, ko'nikma va malakalarini davlat ta'lim standartlari asosida shakllantirish muhim ahamiyatga ega hisoblanadi.

Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tajribalarni o'rganish, mavjud tizimni har tomonlama qiyosiy tahlil qilish, tegishli yo'nalishdagi xalqaro va xorijiy tashkilotlar, agentliklar, ilmiy-tadqiqot muassasalari bilan yaqindan hamkorlik qilish, ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro loyihalarni amalga oshirish, zamon talablariga javob beradigan munosib milliy baholash tizimini takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Shu maqsadda, O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Ta'lim sifatini nazorat qilish davlat inspeksiyasi qoshida –Ta'lim sifatini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlarni amalga oshirish Milliy markazi tashkil etildi.

O'quvchilarni o'qish, matematika va tabiiy yo'nalishdagi fanlarda savodxonlik darajasini baholash bo'yicha PISA (Programme for International Student Assessment) xalqaro tadqiqot dasturi bo'lib, 15 yoshli o'quvchi yoshlarning o'qish (matni tushinish) matematika va tabiiy fanlar ijodiy fikrlash ko'nikmalarini turli xil testlar yordamida baholash dan iborat bo'lib, o'quvchi yoshlarning ijodiy va tanqidiy fikrlashi, egallagan bilimlarini hayotda qo'llay olish layoqatiga baho berish va keyinchalik bu ko'nikmalarni shakllantirishga xizmat qiladi.

PISA xalqaro baholash dasturi o'quvchilar munosabati va motivatsiyasi haqida qimmatli ma'lumotlar to'playdi, o'quvchilarda muammoni hal qila olish kabi ko'nikmalarni ham baholaydi. Masalan, global ahamiyatga ega masalalarni hal etishda o'quvchi yoshlarning fikr-mulohazalari, ular bergan taklif va yechimlarni baholaydi. O'zbekistonning PISA tadqiqotida ishtirok etishi uchun quyidagilar muhim ahamiyatga ega:

O'zbekistonda umum ta'lim maktablari bitiruvchilarining ta'limni davom ettirishga qaydarajada tayyorgarligini aniqlash;

mamlakatdagi umumiy o'rta ta'limning takomillashtirish yo'nalishlarini aniqlash; o'quvchilarning ta'lim sohasidagi yutuqlari, shuningdek, turli malakatning ta'lim tizimlari haqida qiyosiy ma'lumotlarni olish.

Dasturda quyidagi masalalarga e'tibor qaratiladi:

Davlat siyosati masalalari: Maktablar o'quvchi yoshlarni katta hayot yo'liga o'tishiga munosib ravishda tayyorlay olishyaptimi? Ayrim turdagi o'quv dasturlari boshqalariga nisbatan samaraliroqmi? Maktablar muhojirlar yoki og'ir ijtimoiy sharoitga ega o'quvchilar kelajagi yaxshilanishiga yordam beradi mikabi ba'zi bir savollarga javob topishdan iboratdir.

Savodxonlik: PISA muayyan maktab o'quv dasturlarining ustunligini o'rganish o'rniga, o'quvchilarning asosiy mavzularda bilim va ko'nikmalarini qo'lay olish qobiliyati, muammolarni tahlil qilish, sharhlash va samarali hal qilish, fikrlash va muloqat qilish imkoniyatlarini ko'rib chiqadi.

Hayot davomida o'rganish: O'quvchilar maktabda o'rganishi lozim bo'lgan hamma narsani to'liq o'zgartira olmaydi. Samarali o'rganuvchi bo'lish uchun nafaqat bilim va ko'nikmalarni, balki ular qanday hamda nima uchun o'rganilishi haqida xabardor bo'lishi lozim.

PISA va TIMSS o'rtasidagi asosiy farq. PISA va TIMSS dasturlarining asosiy farqi eng avvalo ularning turli xil yosh va sinflar toifasida o'tkazilishidan iboratdir. Masalan, PISA 15yoshli o'quvchilarning bilimlarini baholashga qaratilgan bo'lsa, TIMSS esa muayyan yoshdagi o'quvchilarning emas, balki to'rtinchi va sakkizinchi sinf o'quvchilarining bilim va ko'nikmalarini baholaydi. Shu bilan birga, TIMSS baholashlari o'quv dasturlariga asoslangan bo'lsa, PISA esa o'quvchilar egallagan bilim va ko'nikmalarini real muammolarni hal qila olishlarini baholashga qaratilgan.

TIMSSaynan maktab bilimlarini o'zlashtirish darajalarini baholasa, PISA bilim va ko'nikmalarni maktabda, uyda va jamoatchilik orasida qo'llay olish darajalariga alohida e'tibor qaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. A.B. Radjiyev, A.A. Ismailov, J.N. Narziyev, X.P. Ahmedov, G.O. Tog'ayev. O'quvchilar savodxonligini baholash bo'yicha xalqaro tadqiqotlar dasturi. Qo'llanma. Toshkent – 2019.3–9-b.